

DUZMA DÖZMŐ ÉS AZ ÉLET TITKA

(Színpadi játék Lázár Ervin mesenovellái nyomán)

(A színpad „berendezve” rendetlenséggel. Keszekuszaság, az egyik létra felborítva, a másik létra tetején egy bicikli, a fokain pulóverek, kapucnis felsők, egyéb ruhák, bőröndök, tankönyvek, cédulák szerteszórva. Húzott fények, félhomály. Duzma Dözmő közepén fekszik, lustálkodik. A többi szereplő – a LÉNYEK – kifacsart, groteszk testhelyzetben a kezdő keszekuszaság, káosz részei. Néha nagyon lassan megmozdulnak, Duzma Dözmő felé néznek és idegesítő suttogással próbálják őt aktivitásra bírni.)

LÉNYEK (*ismételve, egymásra úsztatva a kifejezéseket*) Dözmőöööö... Duzma Dözmő....
Te földterhe burbók ... Ébresztőöööö! ... Csinálj rendet ... burbóóóók ... gazald ki a kertet ellep a paréj... a mácsonya ... behálóz a kolokán ... ellep a szürke por ... a hamuszürke por

(Nem nagyon hatnak a szavak, mindenki kinyújtózik, lefekszik a földre mozdulatlanul. Dözmő nagy nehezen felkel. Hunyorog, „ablakot” tisztít, nem lát át rajta. Kinyitja, kinéz, lereagálja a szürkéséget.)

DÖZMŐ Aha, ez lehet az, amiről az apám beszélt. Hogy egyszer majd hamuszürke lesz minden. A nap csak épp dereng (*fel néz a reflektorokra*), megsárgulnak a növények (*a lények a földön összegörnyednek, -pöndörödnek*), a föld kicserepesedik (*a lények a körmükkel kopognak a padlón*), nehéz gőzöktől bűzlik a levegő (*a lények sóhajtanak*), a folyók megfeketednek (*pár másodpercnyi generálsötét, majd visszatér a félhomály*) De mit is mondott még az apám? (*A szétszórt cédulák közt keresgél, a lények is, és az apa monológjának első mondatai közben kiosonnak, csak Dözmő marad a színen. Az apa hangfalakból hallható, „égi” hangja alatt fölmászik a létrán, hogy közelebből érezze őt.*)

APA HANGJA (*Ahogy a fényről kezd beszélni, egyre több reflektor gyullad ki, egyre erősebb lesz a gitárzene, aztán végszóra hirtelen csend és sötét.*) De nem kell félni, mert valaki talál majd az erdőben egy hófehér héjú, kerek tojást. Abban a tojásban rejtőzik az aranymadár. Ha azt akarjátok, hogy kiszabaduljon a tojásból, egy verset kell neki elmondani. Hozzáérni tilos. Érted? Megtanítlak téged a versre, elmondod, és a tojásból kiröppen az aranymadár, megtelik fénnel a világ, újra kisüt a nap, kivirágoznak a fák, a folyók megtisztulnak.

DÖZMŐ (*Az újra beálló homályban lejön a létráról, újra befészkezi magát a földön.*)
Most ez mi volt? Á, biztos csak álmodtam az egészet. (*Elalszik, rövid csend után hangosan dörömbölnek, kiabálnak.*) Ki az? Mit akar ?!

KÓRUS (*Hangosan, kintről*) Megtaláltuk a tojást!!

DÖZMŐ Na és ?!

KÓRUS Hogyhogy na és? Mi az, hogy na és?! Állítólag te tudod, hogy mit kell tenni.

DÖZMŐ Nem tudok semmit, hagyjatok békén. (*Visszaalszik. Csend. Újra hangos dörömbölés.*) Jó, majd megyek! Megvár engem az a tojás.

KÓRUS (*Ettől kezdve ritmusos a dörömbölésük, mondókaszerű. Újra és újra ismételtetik, egyre halkulva, Dözmő szavai közben hallatszanak.*) Duzma te lütyő, Duzma te dinnye, Duzma te böszme!

DÖZMŐ Mondtam, hogy hagyjatok békén! ... Nem tudok semmit! ... Jó, majd megyek. ... Megvár az a tojás, nem?! ...Mit sürgettek?! (*Még hallatszik a kórus, amikor elkezd keresni a verset a rendetlenségben, a szétszórt cédulák között. Aztán lassan csend lesz. Ekkor egy-egy szót „talál” a cédulákon*) Ez az! Hiszen ezt megtanultam! Hát persze ! (*Magában motyogni kezd, jelzi, mintha a verset mondaná. Végez.*) Na, hol az a tojás ?! (*Odalép az „ajtóhoz”.*)
Emberek! Embereeeeeek!

KÓRUS ...berek...berek ... rek...rek..rek

(*Eközben a másik oldalon felmászik a Banya a létra tetejére*)

BANYA (*Gúnyosan kacag*) He-he.

DÖZMŐ Hol vannak az emberek?

BANYA Hol? Hahaha!! Hát föltörték a tojást.

DÖZMŐ Az lehetetlen ... hiszen ...

BANYA Már hogy volna lehetetlen? Fogtak egy nagy kalapácsot és föltörték.

DÖZMŐ (*Hitetlenkedve*) Föltörték?

BANYA Föl bizony. És megették. Hahaha! Megették. De mivel ez nem segített, fogták magukat és elvándoroltak innen. Azt hiszik a balgák, hogy másutt süt a nap. Hahaha. Hihhi.

DÖZMŐ (*reménykedve, a banya felé indulva a létrán*) De a vers ...

BANYA (*a létráról leszállva, Dözmőt körültáncolva, majd ellebegve*) Egyedül maradtál, te szürkeség gyáros. Egyedül maradtál a ködben. Hihhi...

DÖZMŐ (*a létrán állva*) De a vers... hiszen megvolt ... hogy is volt ...

KÓRUS (*kintről, gúnyos recitativoval*) Duzma te lütyő, Duzma te dinnye, Duzma te böszme!

DÖZMŐ *(denevérpózban lelógva fejjel a létrán)* Igaz is, most már minek? Hát akkor mindennek vége. *(Lóg csendben, magába roskadva, kialszanak a fények, s ekkor megszólal kívül a bűbájos **hang**, apró **fényekkel** – mécsesek? ledizzók? telefonfények? – telik meg a szoba. Az aranymadár szelleme szólal meg kórusként, sok kicsi fénnel körül táncolva Dözmőt, a vers vége felé minden fény a feje köré gyűlik)*

AZ ARANYMADÁR DALA

Hiába néztél
sohase láttál,
csak kitaláltál.
Forgathatsz jobbra,
forgathatsz balra,
élek és mégis
meg vagyok halva.
Út nincsen hozzám,
fordítva látsz csak,
ez is csak látszat,
ez lett az ára:
tegnap jön mára.
Állj fejre szentem,
süsd fel a szemed,
én erre mentem,
ott a te helyed.
Késem az ágyad,
álmom a vágyad,
föntöm a lented,
emelkedsz, ha ejtlek,
zuhansz magasba,
égben törsz össze,
te félküllős lüttyő,
te dinnye, te böszme!

(Minden fény kialszik, mindenki lefekszik a földre, nemsokára újra ők lesznek a kert. A homályban Dözmő lekászálódik a létráról, mintha álomból ébredt volna.)

DÖZMŐ Ez meg ki volt? Ki lehetett?

(*Elővesz egy lexikont a rendetlenségből, lapozgatja. Keresgél okostelefonon, nincs válasz. Ekkor az egyik földön fekvő plüssfigurával játszani, bábozni kezd, érzékeltetve, mintha a báb mondana neki valamit.) Mi?! Hogy az aranymadár szelleme volt?! De hiszen akkor nincs minden veszve! Ha él a szellem, akkor még minden jóra fordulhat! Ígérem, kitakarítom a szobámat (*rendezkedésbe kezd*), ígérem, rendbe teszem a kertemet (*a földön fekvő virágokkal játszik, öntözi őket stb.*), ígérem rendet rakok a lelkemben (*minden „virág” ránéz számonkérően, de ő reménykedve hajtogatja*) Hallod? Hallod? Hallod ? ... (*lefekszik*)*

(*Az új történetbe való áttűnés érzékeltetéseként: halk zene szól, a mesélő beleül a színpadon jobb elől elhelyezett székbe, a szereplők felkelnek a fekvő helyzetükből és a létrán, földön lévő kapucnis [!] felsőruhát öltik magukra. Ugyanis a második játék mindkét – minőségű – gyerekcsapatát ők játsszák. Csuklya nélkül Rácegresiek; csuklyásan Pácegresiek lesznek.)*

MESÉLŐ Gyerekkoromban az alsórácegresi szederfa alatt hallottam egy történetet. Nem hinném, hogy abban a pillanatban megértettem volna minden ága-bogát. De a gyerekkorban hallott történetek együtt növekszenek velünk: virágot hoznak, kiteljesednek, gyümölcsöt érlelnek. Semmi más nem kell hozzá, csak meg kell őrizni őket. Én őrizgettem máig, éppen itt az ideje, hogy elmondjam. ...

... Élt Rácpácegresen két család ...

(*Némajátékok, amelyek az összetartozást, a jókedvet tükrözik. Mindenki lehúzott kapucnival!*)

KÓRUS Rácegresiék!!

(*Hirtelen mindenki felhúzza a kapucniját. Széteső, tohonya, agresszív együtt mozgások.)*

KÓRUS És Pácegresiék !!

(*Az apát játszó szereplő felmegy a létrára, onnan beszél.)*

APA Rácegresiek. (*Kórus még Pácegresiként reagál, ordítva. Apa rájuk kiált.) Mondom, Rrrrrácegresiek! (A csuklyát leveszik, és megszelídülve figyelnek.) Ahhoz, hogy derék emberek legyetek, nem árt megtudni, mi az élet titka. Az élet titkát az Óperenciás-tengeren túl őrzi egy nagy szakállú öregember. Az üveghegy tetején lakik egy háromszázhatvanöt tornyú várban. Oda kell eljutnotok. De ezer veszély leselkedik rátok! Csak akkor juthattok el hozzá, ha nem hagyjátok cserben egymást soha. (*A család kört formál, rövid, szertartásos, rituális mozgássorral érzékeltetik elszántságukat. Apa közben felhúzza a fejére a csuklyát, és elüvölti magát !*) Pácegresiek !! (*A kórus is feloldja a szelíd, rituális kört és ordítva szaladgálni kezd. Apa újra üvölt !*) Pácegresiek!! Idefigyeljete! Az élethez szerencse és sok kincs kell. És a szerencse és kincsek tudója egy nagyszakállú öregember az Óperenciás-tengeren is túl.*

(Felkészülnek az útra. Az ismételt sorok mondásakor először Rácegresiként, majd Pácegresiként szólnak. Csuklya és intonáció váltásokkal.)

(Harangjáték vagy valamilyen éteri dallam jelzi a varázséneket. Mindenki áhítattal figyeli, és próbálja memorizálni. Pácegresiek indulnak először útra, felhúzott csuklyákkal.)

(Üres a szín. Gitárhang hívja be Rácegresiékét. Megérkeznek, mindegyikük kezében zsebében –ideális esetben – egy-egy hangolt csengettyű. Ha ez nem lehetséges, akkor olyan hangzó eszköz, amellyel egy harmonikus effektsor megalkotható. A Sámándalra* összekapaszzkodnak, ringanak, táncmozdulatokkal haladnak céljuk felé)

(* A – tábori folklórból tanult, rögzített – Sámánda dallamát, akkordjait a „Dörmögi, testvér, egy sor Petőfit” c. szerkesztett műsoromban is közöltem. Természetesen más dallammal, táncszó-szerűen, a sor második részét pl. szinkópa-tá-tá ritmussal helyettesítve is működik a jelenet.)

* SÁMÁNDAL

Am G G G7 F Am

Hé - ja - ja hé - ja - hó, hé - ja - ja hé - ja - hó, hé - já - já hé - ja - ja, hé - ja - ja, hó!

5 Am G G G7 F Am

Ha - lál - ba szü - le - tek, szü - let - ve meg - ha - lok, egy - szer - re ki - gyúl - nak, meg - hal - nak csil - la - gok.

9 Am G G G7 F Am

Ke - let - ről jön a fény, nyu - ga - ton le - pi - hen, min - den lét el - mú - lik, nem mú - lik sem - mi - sem!

Tizenkét elágazás – héjaja héja hó
 vihar, éhség, szomjúság – héjaja héja hó
 tenger, tenger, nagy hajó – héjaja héja hó
 tenger, tenger, nagy hajó – héjaja héja hó
 reménység, vigasztalás – héjaja héja hó
 itt a sok-sok tornyú vár – héjaja héja hó

(Megérkeztek. Összeállnak középre. Kizengetik az utolsó dallamot, sorban megszólaltatják a hangolt csengettyűjüket – vagy más effekteszközüket, és állnak a beálló csendben, csodára várván.)

MESÉLŐ Az alsórácegresi Nagyszederfa alatt abbahagyta az öregember a mesélést. Mert amíg el nem felejttem, el kell mondanom, hogy ezt a mesét az alsórácegresi Nagyszederfa alatt egy nagyszakállú öregember mesélte nekünk.

KÓRUS És mi volt az élet titka?

MESÉLŐ Ezt kérdezték a Rácegresiek is, de az öregember azt mondta nekik: „Hiszen már tudjátok!”

EGYIK Akkor legalább azt a dalt énekelje el.

MESÉLŐ Csak jól jegyezzétek meg azt az egy sort!

KÓRUS (*Térkitöltés után, aki egy-egy mondatot, mondattöredéket mond, az közben megszólaltatja a „hangszerét” is.)* A világban mindenkire rá van bízva valami. Valami nagyon fontos, amivel el kell jutni az Üveghegy elé, s aki az Üveghegy elé akar jutni, annak ismernie kell testvérét, anyját, apját, nagyapját, tudni kell, hogy az Üveghegy vára mindenki előtt nyitva áll, csak szeretet és tiszta szív kell hozzá. (*A kérdőszavak ismétlésekor mindig más nézővel keresve szemkontaktust*) Hallod? Hallod ? Hallod? ... (*Egyre halkulnak a kérdőszavak, kezd sötétülni a szín. A létra tetején megjelenik az aranymadarat megidéző fény. Már csak az effektek szólnak, és csak a fény látható. A teljes sötétség után hirtelen fény és tapsrend.)*

V É G E